

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова**

Чжан Сяосін

УДК 378.015.31:[061.237:78]:172.3-029:39

**ВИХОВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ
ДІЯЛЬНОСТІ МУЗИЧНОГО КЛУБУ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2018

Дисертація є рукописом.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, професор
Вайнола Ренате Хейкїївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри соціальної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Тернопільська Валентина Іванівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри теорії та історії педагогіки;

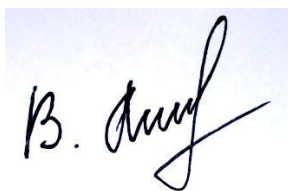
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Нечерда Валерія Борисівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
старший науковий співробітник
лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя

Захист відбудеться «17» травня 2018 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.09 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «_16_» квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М. Вольнова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний етап історичного розвитку України визначається стратегічним курсом держави на оновлення усіх сфер суспільного життя, в тому числі й освітньої. Сьогодні, як ніколи, збереження та популяризація національної культури, традицій і звичаїв свого народу, їх відтворення з метою збагачення освітнього та особистісного соціокультурного простору є пріоритетом державної молодіжної політики.

Події останніх років актуалізують потребу формування у підростаючого покоління здатності до терпимості, взаєморозуміння та взаємоповаги до інших народів і культур. Саме тому зусилля педагогів мають бути спрямовані на виховання української молоді в дусі національної самоідентифікації та етнічної толерантності.

Реалії сучасної вищої школи вимагають, з одного боку, врахування національного етнокультурного чинника в освіті, а з другого – створення умов для пізнання студентами культури, традицій інших народів, щоби через сприйняття їх багатства та різноманітності формувати толерантне ставлення до представників усіх етносів та національностей. Виховання толерантності надає можливість пізнання студентами культури різних народів, створюючи тим самим передумови взаєморозуміння і пошани, позиції співпраці, що є запорукою соціальної міжнаціональної стабільності. Основу сучасного освітнього простору має складати педагогіка толерантності, яка передбачає зміну системи людських відносин, побудову їх на взаємній повазі та взаємопроникненні культур.

Пріоритетність розв'язання цих завдань підтверджена положеннями нормативно-законодавчих актів з питань виховання підростаючого покоління: Законів України «Про вищу освіту», «Про засади державної мовної політики», «Про захист від дискримінації», «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України», «Про культуру», Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року тощо.

Оновлення змісту української вищої освіти актуалізує завдання розвитку толерантності як показника деонтологічної компетентності студента, оскільки сучасні вимоги до пошукувачів освіти визначають пріоритетом не лише професійні якості майбутнього фахівця, але і його здатність як суб'єкта взаємодії з людьми різних соціальних, зокрема етнічних груп.

Сучасний заклад вищої освіти як соціально-освітнє середовище створює реальні передумови для формування етнічної толерантності студентів у формах позааудиторної роботи. Діяльність клубу як осередку виховання студентської молоді визначається новим рівнем можливостей використання позанавчального часу, спрямованістю на виховання у різних видах творчої діяльності та спілкування. Саме тому назріла необхідність актуалізувати можливості клубної діяльності як групової, добровільної та невимушеної, що будується на засадах рівності та толерантності. Однією із найбільш ефективних форм клубної діяльності є студентський музичний клуб, що поєднує особливості та переваги виховного впливу групових методів роботи та емоційного впливу засобів музичного мистецтва.

Проблема виховання толерантності є мультидисциплінарною, її дослідження здійснювалось у різних контекстах: існування людини у міжкультурному суспільстві (І. Зязюн, В. Євтух, О. Грива, О. Сухомлинська, О. Шевнюк та ін.); формування та розвиток національної культури (Г. Ващенко, Г. Васянович, Ю. Руденко, М. Стельмахович та ін.); обґрунтування педагогічних засад толерантності (Л. Бернадська, Б. Гершунский, І. Ліпатова, Н. Ладогубець, Е. Лузік, І. Лощенова, В. Нечерда та ін.); формування толерантності майбутніх фахівців (Т. Варенко, Л. Гончаренко, В. Рибалко, С. Сисоєва, Н. Якса та ін.).

Дослідженню соціокультурного середовища навчального закладу та його виховних можливостей присвячені праці А. Артюхіної, М. Братко, О. Бурим, Д. Волківської, К. Дубич, О. Мещанінова та ін.; зміст, форми та методи виховання сучасної молоді висвітлено в дослідженнях Р. Вайноли, А. Капської, В. Тернопільської, Н. Чернухи, С. Шашенко та ін.; окремі аспекти виховання студентів у формах позанавчальної, зокрема, клубної роботи відображено в працях О. Дубасенюк, Ю. Максимчук, О. Карпенко, Т. Карпенчук, Д. Малкова та ін.

Проблему впливу музики на процес виховання молоді узагальнено А. Болгарським, Б. Бриліним, В. Дряпіко, О. Отич, Л. Масол та ін. Концептуальні засади музичного виховання розглядалися О. Олексюк, Г. Падалкою, О. Рудницькою, К. Шамаєвою, Г. Шевченко, Ю. Юцевичем та ін. У китайській педагогіці вплив музичного мистецтва на виховання особистості вивчали Ван Зюйн, Дин Ян, Ду Ясюнь, Сан Хайбо, Цян Сяоинь та ін.

Різні аспекти й педагогічні стратегії виховання етнічної толерантності дітей та молоді стали предметом досліджень таких авторів, як: Е. Ананьян, В. Бойченко, Л. Гончаренко, О. Гуренко, А. Джуринський, Л. Завірюха, Т. Кулікова, П. Ксендзьор, В. Кузьменко, Т. Мацейків та ін.

У дослідженнях останніх років механізми формування етнічної толерантності у процесі виховання дітей та молоді відображено в таких аспектах: виховання толерантності студентів вищих педагогічних навчальних закладів засобами іноземної мови (Т. Білоус), виховання міжетнічної толерантності старшокласників у позаурочній діяльності (О. Вербицький), визначення психологічних чинників формування етнічної свідомості у юнацькому віці (В. Горбунова), виявлення впливів етнічних стереотипів на процес міжособистісного оцінювання (О. Квас), визначення психологічних особливостей формування етнічної толерантності у студентській молоді (О. Кихтюк), обґрунтування педагогічних умов виховання толерантності студентів (О. Столяренко).

Водночас вивчення наукових джерел, аналіз стану виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності дозволили виявити низку суперечностей між:

- суспільними вимогами до підвищення ефективності соціально-виховної роботи закладів вищої освіти щодо виховання етнічної толерантності студентів та її реальним станом;

- необхідністю використання потенціалу позанавчальної діяльності закладу вищої освіти у процесі виховання етнічної толерантності студентів та відсутністю оптимальних форм і методів забезпечення його ефективності;

– об'єктивною потребою реалізації змісту, форм та методів виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності, зокрема діяльності музичного клубу, та відсутністю відповідного змістовно-технологічного забезпечення.

Узагальнення та аналіз науково-методичної літератури, результатів наукових досліджень щодо виховання толерантності студентів закладів вищої освіти дали змогу визначити, що у вагомих за теоретичними і прикладними здобутками працях залишається поза увагою ґрунтовне вивчення проблеми виховання етнічної толерантності студентів, зокрема засобами клубної діяльності. Отже, актуальність окресленої проблеми, недостатня розробленість її окремих аспектів у сучасній педагогічній теорії і практиці та виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри соціальної педагогіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і є складовою комплексної проблеми «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки студентів до соціально-педагогічної діяльності».

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №7 від 08.12.2015 р.).

Об'єкт дослідження – процес виховання етнічної толерантності особистості.

Предмет дослідження – змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу.

Мета дослідження – здійснити теоретичне обґрунтування та розробку змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати сутність та чинники виховання етнічної толерантності студентів у позанавчальній діяльності закладу вищої освіти.

2. Виявити педагогічний потенціал та особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності.

3. Визначити критерії, показники та виявити рівні вихованості етнічної толерантності студентів.

4. Перевірити ефективність змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу.

З метою розв'язання окреслених завдань буде використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння і систематизація наукових джерел для визначення сутності основних понять дослідження, узагальнення теоретичних підходів до проблеми виховання етнічної толерантності особистості в педагогіці та суміжних галузях знань; узагальнення педагогічних, психологічних, соціологічних підходів для дослідження проблеми з метою визначення напрямів наукового пошуку, особливостей виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності; *емпіричні* – педагогічне спостереження, діагностичні

бесіди, інтерв'ювання, анкетування, тестування, аналіз результатів діяльності, метод незалежних експертних оцінок – для визначення дієвості змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів на різних етапах експериментальної роботи; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для виявлення результативності змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу; *статистичні* – методи математичної статистики для достовірності оцінки впровадження змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі:

- *вперше* обґрунтовано та визначено: поняття «виховання етнічної толерантності студентів»; чинники виховання етнічної толерантності студентів; особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу; критерії вихованості етнічної толерантності студентів (когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінковий), відповідні показники та рівні вихованості (мінімальний, середній, достатній); складові змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу;

- *уточнено* трактування понять: «толерантність»; «етнічна толерантність», «соціально-виховне середовище закладу вищої освіти»; переваги студентського клубу як групової форми виховної роботи зі студентською молоддю; напрями діяльності музичного клубу щодо виховання етнічної толерантності студентів;

- *набули подальшого розвитку* форми та методи позанавчальної роботи студентського клубу щодо виховання етнічної толерантності студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні в практику соціально-виховної роботи закладів вищої освіти якісно нового змістового (показано у таких напрямках, як: розвиток емоційного переживання, формування естетичного світосприймання, залучення до музичної діяльності) та технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу (утворено сукупністю методів – інформаційно-пошуковий метод, метод створення художнього контексту, методи формування свідомості, метод гри; форм – музичний вечір, музична вітальня, конкурс, тренінгове заняття, етична бесіда, джем-сейшн тощо та засобів роботи музичного клубу); розробці та апробації методичних рекомендацій «Змістовно-технологічне забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів».

Матеріали дослідження можуть бути використані в системі підготовки та підвищення кваліфікації організаторів соціально-виховної роботи з дітьми та молоддю, керівників органів студентського самоврядування; у підготовці студентів за освітніми програмами «Соціальна робота», «Соціальна педагогіка», «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» під час викладання курсів «Методика виховної роботи», «Соціально-виховна робота в закладах освіти» та ін.

Особистий внесок здобувача. У статті «Формування етнічної толерантності студентської молоді в системі виховної роботи вищого навчального закладу»,

опублікованій у співавторстві з Р. Вайнолою, авторським є висвітлення педагогічних засад визначення поняття «етнічна толерантність».

Результати дослідження впроваджено у процес соціально-виховної роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/2061 від 23.11.2017 р.), Запорізького національного університету (довідка №01-14/122 від 10.07.2017 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №17/15-3016 від 10.11.2017 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 3498 від 09.11.2017 р.).

Дослідження проводилося упродовж 2015-2017 рр., ним було охоплено 589 осіб: 514 студентів II-IV курсів спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота», «Історія», «Психологія», «Політологія», «Правознавство», 63 педагоги (9 заступників деканів з питань виховної роботи, 54 куратори академічних груп, викладачі професійно-орієнтованих дисциплін), 12 осіб – представники відділів та департаментів виховної роботи та студентських соціальних служб.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення і результати дослідження було представлено у доповідях та повідомленнях на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія і практика» (Луцьк, 14.04.2016), «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання у світлі євроінтеграції» (Львів, 12-13.05.2016), «Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери» (Ніжин, 5-6.05.2016), «International Scientific Conference: Current issues and problems of social sciences» (Польща, Кельце, 28-30.06.2016), «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи» (Рівне, 11.11.2016), «Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи» (Київ, 2.06.2017), «Сучасна наука і освіта: нові реалії та наукові рішення» (Болгарія, Варна, 1-13.07.2017 року); *всукраїнських* – Шості Сіверянські соціально-психологічні читання (Чернігів, 25.11.2015), Сьомі Сіверянські соціально-психологічні читання (Чернігів, 14.12.2016), Другі соціально-педагогічні читання ім. І.Д. Зверєвої (Київ, 30.05.2017), «Особистість у виховному просторі зростання: від дитинства до юності» (Київ, 26.10.2017), Методологічний семінар «Нові тенденції і явища у дитячому і молодіжному середовищі в Україні: цивілізаційний, культурологічний, інформаційний виміри» (Київ, 16.11.2017); *щорічних звітно-наукових конференціях* професорсько-викладацького складу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та на засіданнях кафедри соціальної педагогіки (2015 – 2018 рр.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображені в 11 наукових та науково-методичних працях. З них: 1 методичні рекомендації, 5 статей у провідних наукових фахових виданнях України (з них – 1 зарубіжна), 1 стаття у збірнику наукових праць (у співавторстві), 4 тези доповідей (з них – 1 зарубіжні). Загальний обсяг особистого доробку становить 11,9 друкованих аркушів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із анотації, вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (265 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 206 сторінок, із них: 168 сторінок

основного тексту, 6 додатків, які складають 11 сторінок. Робота містить 8 таблиць та 12 рисунків, що займають 8 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, наведено відомості про структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – **«Теоретико-методичні засади виховання етнічної толерантності студентів»** – обґрунтовано теоретико-методичні засади виховання етнічної толерантності студентів: виховання етнічної толерантності особистості визначено як сучасну та актуальну педагогічну проблему; охарактеризовано сутність виховання етнічної толерантності студентів та визначено сприятливі чинники виховання етнічної толерантності студентів у соціально-виховному середовищі закладу вищої освіти; виявлено та деталізовано особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності та визначено переваги студентського музичного клубу; визначено критерії, показники та виявлено рівні вихованості етнічної толерантності студентів.

Схарактеризовано основні підходи до трактування поняття «толерантність» як прояву поваги, прийняття і правильного розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та способів прояву людської індивідуальності, якій сприяють знання, відкритість, спілкування і свобода думки, совісті та переконань. Визначено, що в сучасних дослідженнях толерантність визначається як філософський принцип соціально-політичного благополуччя (О.Довгополова, М.Козловець, В. Кремень, В. Лекторський та ін.), категорія міжособистісних відносин (О. Клепцова, В. Маралов, Г. Солдатова та ін.), толерантна свідомість (О. Асмолов, О. Газман, О. Грива та ін.), пізнавальна стратегія (Е. Койкова, А. Коржуєв, М. Поташник та ін.), суспільна характеристика, яка допускає усвідомлення того, що світ і соціальне середовище багатомірні (О. Александрова, С. Бондирева, Є. Кривцова та ін.).

Доведено, що найбільш чутливою ланкою нашого суспільства є молодь, роль якої у вирішенні завдань врегулювання етнічних та культурних конфліктів важливо усвідомлювати. Тому актуалізується завдання профілактики та запобігання проявам нетерпимості, ксенофобії та сприяння вихованню культури етнічної толерантності студентської молоді.

Етнічну толерантність визначено як вид толерантності, в основу якої покладено принципи взаєморозуміння, солідарності та терпіння; як соціально-психологічну якість особистості, що полягає у готовності до співпраці, партнерства, культурного взаємообміну, повазі особистісної та соціальної гідності представників інших етносів.

Виховання етнічної толерантності розглядається як процес попередження та подолання проявів нетолерантності у ставленні до представників інших націй чи

народів, формування готовності особистості до контакту та подальшої взаємодії з людьми іншої національної, етнічної, релігійної належності.

Соціально-виховне середовище закладу вищої освіти розглядається як спеціально організована, особистісно орієнтована система навчально-виховної діяльності (мета, напрями, умови, змістовно-технологічне забезпечення), у якій створюються сприятливі умови для оптимальної реалізації завдань соціалізації, професійного та особистісного розвитку студентів.

У розділі охарактеризовано *фактори виховання етнічної толерантності студентів у соціально-виховному середовищі* закладу вищої освіти, а саме: фасилітаційний характер соціально-виховного середовища; конструктивність соціокультурного оточення; відповідність змісту виховного процесу новітнім культурним, духовним запитам сучасного студентства; гуманізація та соціокультурна спрямованість виховного процесу.

Визначено *чинники виховання етнічної толерантності студентів у соціально-виховній роботі* закладу вищої освіти: урахування специфіки студентського віку у формуванні етнічної толерантності; формування готовності студентів до особистісної взаємодії з представниками інших етносів на засадах толерантності; залучення студентів до соціально-виховної діяльності, яка передбачає спільну творчу співпрацю з різними суб'єктами етнічної взаємодії; використання музики як засобу емоційного впливу на виховання етнічної толерантності студентів.

У дисертації клуб визначено як багатофункціональну дозвіллеву, культурно-просвітницьку організацію або установу, головним завданням якої є забезпечення потреб населення в змістовному дозвіллі, сприяння самоосвіті та творчій реалізації особистості. *Студентський клуб* визначено як синтетичну форму позааудиторної роботи зі студентською молоддю, осередок суспільно-культурного життя студентської молоді, що має комплексний чи спеціалізований характер та працює на засадах самоврядування та добровільної участі.

Базуючись на підходах К. Роджерса до переваг форм групової роботи визначено *переваги студентського клубу* як групової форми виховної роботи: в умовах студентського клубу молода людина отримує можливість знайти зворотній зв'язок і підтримку від учасників, що мають спільні проблеми чи переживання; у процесі групової взаємодії відбувається прийняття цінностей, індивідуальних життєвих позицій і потреб учасників студентського клубу; на заняттях студентського клубу кожен із учасників відчуває себе прийнятим іншими, користується довірою і має можливість отримати допомогу; заняття студентського клубу дозволяють створити атмосферу творчого партнерства у будь-якій творчій взаємодії; інтегрований характер діяльності студентського клубу дозволяє застосовувати «кулуарні» форми виховної роботи, що робить атмосферу клубу затишною та сприятливою для творчого натхнення.

Визначено *особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу*: відкритість діяльності студентського музичного клубу, що передбачає можливість добровільної участі, волевиявлення та свободи; демократичність роботи студентського музичного клубу, що виключає дискримінацію за будь-якими ознаками, гарантує обмеженість зовнішніх впливів;

відсутність жорсткої регламентації у виборі музичних та виховних форм, що дозволяє будувати роботу студентського музичного клубу на засадах творчих ініціатив та урахування потреб студентства; груповий характер творчої музичної взаємодії, що дозволяє створити невимушену, дружню атмосферу роботи студентського музичного клубу; широкий вибір форм роботи студентського музичного клубу, що забезпечує участь студентів як в якості організаторів, так і учасників процесу клубної діяльності; спрямованість форм роботи студентського музичного клубу на саморозкриття та самовдосконалення кожного учасника; застосування музики як пріоритетного засобу виховного впливу, що забезпечує емоційність, доступність та відкритість виховного середовища студентського музичного клубу.

Обґрунтовано *критерії вихованості етнічної толерантності студентів та відповідні показники-індикатори*: *когнітивний* (наявність знань про сутність та складові етнічної толерантності; усвідомлення значущості етнічної толерантності; знання про культуру, традиції інших країн); *емоційно-мотиваційний* (бажання спілкуватися з представниками інших етнічних груп; прагнення допомагати налагодженню толерантних стосунків між представниками різних етносів; задоволеність від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп); *поведінковий* (здатність до діалогу з представниками інших етнічних груп; наявність позитивного досвіду поліетнічної взаємодії; готовність протидіяти етнічним упередженням та стереотипам).

Надано змістову та кількісну (шкала від 0 до 18) характеристику *рівнів вихованості етнічної толерантності студентів* (достатній, середній, мінімальний).

Достатній рівень. Студентам, що проявляють показники вихованості етнічної толерантності на достатньому рівні, притаманні: системні знання про основи етнічної толерантності, особистісне, самостійне усвідомлення значущості етнічної толерантності, обізнаність із питань культури, мистецтва, традицій інших етносів; прагнення поповнювати, вдосконалювати отриманні знання та бажання ними ділитися. Студенти даної групи відкрито проявляють усвідомлене бажання спілкуватися з представниками інших етнічних груп, що знаходить прояв у формах конструктивних ініціатив. Помітним є прагнення допомагати налагодженню толерантних стосунків між представниками різних етносів; студенти отримують задоволення від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп. У студентів наявний позитивний досвід поліетнічної взаємодії, сформовані діалогічні вміння у спілкуванні з представниками інших етнічних груп; є бажання залучати інших студентів до міжетнічної творчої взаємодії. Студенти проявляють готовність долати негативні етнічні стереотипи та чинити протидію упередженням.

Середній рівень. Студентам, знання, емоційно-мотиваційні прояви та поведінка яких дозволяє говорити про середній рівень вихованості етнічної толерантності, притаманні епізодичні, неповні знання про основи етнічної толерантності, культуру, мистецтво, традиції інших етносів. Прагнення поповнювати, вдосконалювати отриманні знання та бажання ними ділитися проявляються епізодично, залежно від зацікавленості студента. Студенти даної групи залучаються до форм взаємодії з представниками інших етнічних груп, проте

прагнення допомагати налагодженню толерантних стосунків між представниками різних етносів проявляють під впливом викладача чи сприятливої ситуації. Студенти даної групи отримують задоволення від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп, проте не є ініціаторами такої взаємодії. У них наявний певний досвід взаємодії та вміння підтримувати спілкування з представниками інших етнічних груп, проте користуються студенти таким досвідом і вміннями ситуативно. Студенти не мають етнічних упереджень, вони вільні від негативних етнічних стереотипів, проте не проявляють готовності відстоювати свої переконання в діяльності.

Мінімальний рівень. У студентів, що проявляють показники вихованості етнічної толерантності на мінімальному рівні, недостатні чи відсутні знання про культуру, мистецтво, традиції інших народів, що можна пояснити відсутністю усвідомлення значущості етнічної толерантності. Вони майже не проявляють бажання спілкуватися з представниками інших етнічних груп, не відчують задоволення від процесу поліетнічної культурної взаємодії, що не сприяє налагодженню толерантних стосунків між представниками різних етносів. Студентів даної групи вирізняє відсутність чи мінімальність досвіду полікультурної взаємодії, відсутність бажання його отримати. Уміння конструктивного діалогу з представниками інших етносів проявляються епізодично чи не проявляються зовсім. Ці студенти можуть проявляти етнічну упередженість та бути байдужими до проявів інтолерантної поведінки інших.

На констатувальному етапі експериментальної роботи застосування методу аналізу навчальної документації (навчальних планів, програм дисциплін, результатів діяльності студентів) дозволило виявити *недоліки* в сучасному стані виховної роботи закладів вищої освіти за напрямом виховання етнічної толерантності студентів: даній проблемі не відводиться достатня увага в планах роботи закладів вищої освіти; тематика виховання етнічної толерантності не повною мірою відображена у змісті виховної роботи; робота за цим напрямом має епізодичний характер, кількість виховних заходів обмежена, помітна нестача групових форм позанавчальної роботи, в яких студенти могли б отримати знання та досвід толерантної культурно-етнічної взаємодії.

З огляду на означене студентський музичний клуб обрано як форму виховної роботи, що зможе інтегрувати систему виховних впливів (музичного, художньо-естетичного, морального виховання), спрямованих на визнання цінності етнічної толерантності як особистісного утворення та формування навичок та умінь етнічно-толерантної поведінки.

Експериментальною базою дослідження стали: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Запорізький національний університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Даний етап дослідження тривав упродовж 2015-2016 рр., загальна вибірка склала 589 осіб: 514 студентів, 63 педагоги – куратори та представники відділів та департаментів виховної роботи, студентських соціальних служб.

Відібрано та застосовано низку діагностичних методів та методик: опитування, ранжування, наративні методики (есе, міні-твори), методика «Індекс толерантності» (Г. Солдатова, О. Кравцова, О. Хухлаєв, Л. Шайгерова), Опитувальник для вимірювання толерантності (В. Магун, М. Жамкочьян, М. Магура), Методика діагностики комунікативної толерантності (В. Бойко), метод включеного спостереження, метод незалежних експертних оцінок тощо.

Здійснено оцінювання рівнів вихованості етнічної толерантності студентів (514 осіб), що дозволило зробити такий висновок: переважає середній (ЕГ – 43,92% (112 осіб) і КГ – 43,63% (113 осіб) рівень прояву показників етнічної толерантності; досить помітним є мінімальний (ЕГ – 38,82% (99 осіб) і КГ – 38,99% (101 осіб) рівень прояву показників етнічної толерантності; натомість, показники, які були сформовані на достатньому рівні, продемонструвала незначна кількість студентів (ЕГ – 17,26% (44 особи) і КГ – 17,38% (45 осіб).

Отримані результати дозволили актуалізувати й визнати необхідність проведення формувального етапу експерименту.

У другому розділі – **«Змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу»** – надано характеристику змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу: здійснено обґрунтування складових змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів; надано характеристику експериментальної роботи по впровадженню змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу; здійснено оцінювання та аналіз дієвості форм та методів експериментальної роботи щодо виховання етнічної толерантності студентів.

Змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів розкрито як сукупність змістового наповнення даного процесу (змістові напрями та їх складові) та його технологічного упровадження (відповідний методичний інструментарій: форми, методи, засоби та прийоми виховної роботи), що забезпечать оптимізацію процесу виховання етнічної толерантності студентів.

Основними *змістовими напрямками* діяльності щодо виховання етнічної толерантності студентів було визначено: розвиток емоційного переживання, формування естетичного світосприймання та залучення до музичної діяльності. Технологічне забезпечення містило як методи музичного виховання, так і загальнопедагогічні методи, що застосовувалися з метою формування етнічної толерантності студентів. Це були: інформаційно-пошуковий метод, метод створення художнього контексту, методи формування свідомості, метод гри.

Основною формою експериментальної роботи щодо виховання етнічної толерантності студентів обрано студентський музичний клуб. Доведено, що форма музичного клубу передбачає застосування на заняттях таких організаційних форм виховної роботи, як: форми музичного виховання (форми роботи фольклорного спрямування, форми роботи з виконання та прослуховування класичних та естрадних музичних творів) і традиційні форми клубної роботи (бесіди, дискусії, музичні свята, конкурси, вечори).

Надано характеристику *формувального етапу* експериментальної роботи щодо впровадження в практику виховної роботи закладів вищої освіти України змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу. Змістовим та функціональним стрижнем такого забезпечення стала діяльність студентського музичного клубу «Крізь музику до миру».

Експериментальною базою дослідження стали: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова та Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Даний етап дослідження тривав упродовж 2016-2017 рр. До форм експериментальної роботи було долучено 255 студентів. Автор особисто координував процес проведення занять клубу в якості методиста та музичного керівника.

Форми та методи експериментальної роботи добиралися та розроблялися відповідно до визначених критеріїв та показників етнічної толерантності студентів.

З метою формування показників когнітивного критерію етнічної толерантності студентів під час занять музичного клубу було впроваджено такі організаційні форми виховної роботи, як: *лекторій* (лекції на теми: «Теоретичні засади етнічної толерантності», «Музика єднає народи», «Щедрик» у різних країнах світу»), *бесіди* («Як починається дружба», «Всі ми різні – всі ми рівні!»).

Розвитку показників емоційно-мотиваційного критерію сприяли такі форми роботи студентського музичного клубу, як: *музичні вечори* («Дружба руйнує кордони», «Музика сердець»), *музичні вітальні* («Душа народу», «Сучасна українська та китайська музика», «Колискова – музика миру»), *конкурси* («Мудрість народу – дітям», «Музичний знавець»), *джем-сейшн* «Музика без домовленості».

Позитивну динаміку в змінах рівнів сформованості показників поведінкового критерію забезпечили такі форми роботи: *тренінгові заняття* («Дорога до себе хвилями музики», «Толерантність: що це?», «Спілкуємося та взаємодіємо», «Якого кольору музика толерантності?») та *дискусії* («Стиль музики і стиль життя», «Доброта чи професіоналізм – що головніше у професійній діяльності педагога?», «Чи може існувати суспільство без толерантності – так чи ні?», «Чи сприятиме толерантність вашому особистісному зростанню?»).

Формуванню показників етнічної толерантності сприяло використання як методів музичного виховання, так і загальнопедагогічних методів. Зокрема під час презентації студентами музичних проєктів застосовувався метод створення художнього контексту та інформаційно-пошуковий метод, кожне заняття музичного клубу передбачало застосування методів виконання, вокалізації, інтерпретації, аранжування; більшість словесних групових форм роботи потребувала застосування методів формування свідомості; під час проведення музичних конкурсів акцент робився на методи стимулювання, гри тощо.

На *контрольному етапі експерименту* здійснено повторну оцінку та аналіз результатів визначення рівня вихованості етнічної толерантності студентів експериментальних та контрольних груп за трьома критеріями та відповідними показниками. Аналіз кількісних даних засвідчив, що завдяки впровадженню змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності

студентів засобами діяльності музичного клубу наявні значущі зміни в рівнях показників вихованості етнічної толерантності студентів експериментальних груп (табл.1). Найбільш помітними стали позитивні результати виховання етнічної толерантності студентів ЕГ за такими показниками: «усвідомлення значущості етнічної толерантності», «задоволеність від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп», «наявність у студентів позитивного досвіду поліетнічної взаємодії».

Таблиця 1

Динаміка змін у вихованості етнічної толерантності студентів

	ЕГ (255 осіб)				КГ (259 осіб)			
	Констатувальний етап		Контрольний етап		Констатувальний етап		Контрольний етап	
Рівні	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб
Достатній	16,08	41	27,84	71	16,22	42	18,15	47
Середній	44,31	113	54,90	140	44,40	115	48,26	125
Мінімальний	39,61	101	17,26	44	39,38	102	33,59	87

Аналіз кількісних даних дозволив констатувати, що помітна динаміка як у контрольній, так і в експериментальній групі спостерігається на середньому рівні вихованості етнічної толерантності студентів (відповідно в КГ – 3,86%, а ЕГ – 10,59%. Проте в експериментальній групі динаміка на достатньому рівні більш значуща (у КГ – 1,93%, а в ЕГ – 11,76%), практично в 6 разів.

Для покращення сприйняття результатів експериментальної роботи ми представили їх у формі діаграми (рис.1)

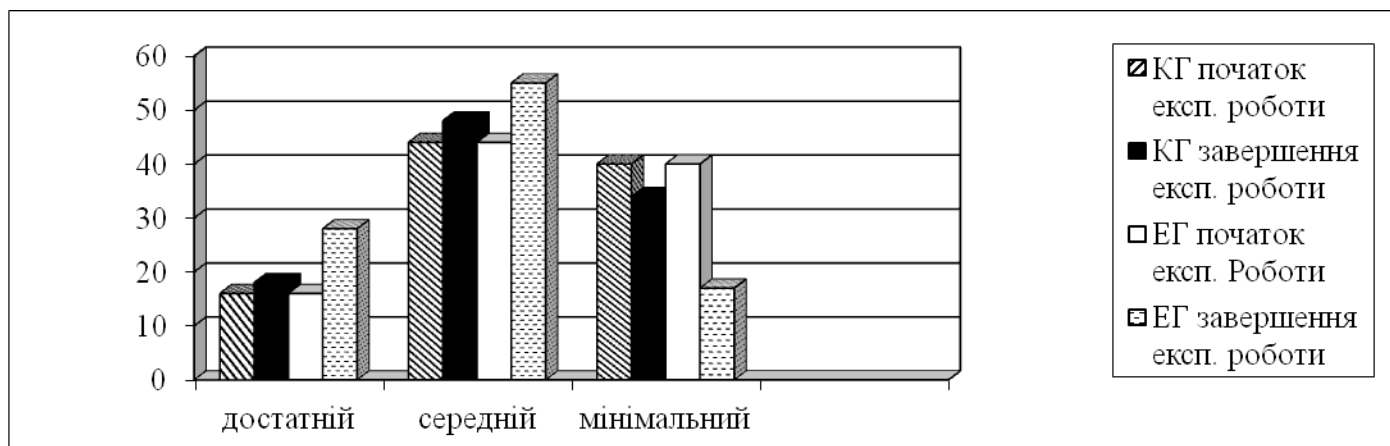

Рисунок 1. Рівні вихованості етнічної толерантності студентів контрольних та експериментальних груп, %

Загальна позитивна динаміка за всіма критеріями та рівнями для ЕГ становить 22,35% (57 осіб), для порівняння у КГ – 5,79% (15 осіб).

За формулою χ^2 – критерію з'ясовано, що у рівнях показників вихованості етнічної толерантності студентів експериментальної групи після впровадження розробленого нами змістовно-технологічного забезпечення відбулися статистично

значущі зміни у порівнянні з рівнем показників вихованості етнічної толерантності студентів контрольної групи, що засвідчує ефективність здійсненої експериментальної роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу, що полягає у здійсненні теоретичного обґрунтування та розробці змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів. Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких *висновків*:

1. У дослідженні обґрунтовано сутність та чинники виховання етнічної толерантності студентів у позанавчальній діяльності закладу вищої освіти. Етнічну толерантність визначено як вид толерантності, в основу якої покладено принципи взаєморозуміння, солідарності та терпіння; як соціально-психологічну якість особистості, що полягає у готовності до співпраці, партнерства, культурного взаємообміну, повазі особистісної та соціальної гідності представників інших етносів. Виховання етнічної толерантності розглядається як процес формування готовності особистості до контакту та подальшої взаємодії з людьми іншої національної, етнічної, релігійної належності, попередження та подолання проявів інтолерантності у ставленні до представників інших націй чи народів. Визначено чинники виховання етнічної толерантності студентів у соціально-виховній роботі закладу вищої освіти: урахування специфіки студентського віку; формування готовності студентів до особистісної взаємодії з представниками інших етносів на засадах толерантності; залучення студентів до соціально-виховної діяльності, яка передбачає спільну творчу співпрацю з різними суб'єктами етнічної взаємодії; використання музики як засобу емоційного впливу на виховання етнічної толерантності студентів.

2. Виявлено педагогічний потенціал та особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності студентського клубу. Визначено переваги студентського клубу як групової форми виховної роботи: в умовах студентського клубу молода людина отримує можливість знайти зворотній зв'язок і підтримку від учасників, що мають спільні проблеми чи переживання; у процесі групової взаємодії відбувається прийняття цінностей, індивідуальних життєвих позицій і потреб учасників студентського клубу; на заняттях студентського клубу кожен з учасників відчуває себе прийнятим іншими, користується довірою і має можливість отримати допомогу; заняття студентського клубу дозволяють створити атмосферу творчого партнерства у будь-якій творчій взаємодії; інтегрований характер діяльності студентського клубу дозволяє застосовувати «кулуарні» форми виховної роботи, що робить атмосферу клубу затишною та сприятливою для творчого натхнення. Визначено особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності студентського музичного клубу: відкритість

діяльності студентського музичного клубу, що передбачає можливість добровільної участі, волевиявлення та свободи; демократичність роботи студентського музичного клубу, що виключає дискримінацію за будь-якими ознаками, гарантує обмеженість зовнішніх впливів; відсутність жорсткої регламентації у виборі музичних та виховних форм, що дозволяє будувати роботу студентського музичного клубу на засадах творчих ініціатив та урахування потреб студентства; груповий характер творчої музичної взаємодії, що дозволяє створити невимушену, дружню атмосферу роботи студентського музичного клубу; широкий вибір форм роботи студентського музичного клубу, що забезпечує участь студентів як в якості організаторів, так і учасників процесу клубної діяльності; спрямованість форм роботи студентського музичного клубу на саморозкриття та самовдосконалення кожного учасника; застосування музики як пріоритетного засобу виховного впливу, що забезпечує емоційність, доступність та відкритість виховного середовища студентського музичного клубу.

3. Визначено критерії вихованості етнічної толерантності студентів та відповідні показники-індикатори: когнітивний (наявність знань про сутність та складові етнічної толерантності; усвідомлення значущості етнічної толерантності; знання про культуру, традиції інших країн); емоційно-мотиваційний (бажання спілкуватися з представниками інших етнічних груп; прагнення допомагати налагодженню толерантних стосунків між представниками різних етносів; задоволеність від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп); поведінковий (здатність до діалогу з представниками інших етнічних груп; наявність позитивного досвіду такої взаємодії; готовність протидіяти етнічним упередженням та стереотипам). Надано змістову та кількісну (шкала від 0 до 18) характеристику рівнів вихованості етнічної толерантності студентів (достатній, середній, мінімальний). Виявлено недоліки в сучасному стані виховної роботи закладів вищої освіти за напрямом виховання етнічної толерантності студентів. Оцінювання рівнів вихованості етнічної толерантності студентів (514 осіб) довело, що: переважає середній (ЕГ – 43,92% (112 осіб); КГ – 43,63% (113 осіб) та мінімальний (ЕГ – 38,82% (99 осіб) і КГ – 38,99% (101 осіб) рівень прояву показників вихованості етнічної толерантності. Прояв показників вихованості етнічної толерантності на достатньому рівні був незначним (ЕГ – 17,26% (44 особи) і КГ – 17,38% (45 осіб).

4. Доведено ефективність змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу. Змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів розкрито як сукупність змістового наповнення даного процесу (змістові напрями та їх складові) та його технологічного упровадження (відповідний методичний інструментарій: форми, методи, засоби та прийоми виховної роботи), що забезпечать оптимізацію процесу виховання етнічної толерантності студентів. Основними змістовими напрямками діяльності щодо виховання етнічної толерантності студентів було визначено: розвиток емоційного переживання, формування естетичного світосприймання та залучення до музичної діяльності. Основною комплексною формою експериментальної роботи щодо виховання етнічної толерантності

студентів обрано студентський музичний клуб, як форму виховної роботи, що зможе інтегрувати систему виховних впливів, поєднати особливості та переваги виховного впливу групових методів роботи та емоційного впливу засобів музичного мистецтва, спрямованих на забезпечення виховання етнічної толерантності студентів. З метою розвитку показників когнітивного критерію етнічної толерантності студентів під час занять музичного клубу було впроваджено такі організаційні форми виховної роботи, як, наприклад: лекція «Щедрик у різних країнах світу», бесіда «Всі ми різні – всі ми рівні!». Розвитку показників емоційно-мотиваційного критерію сприяли такі форми роботи студентського музичного клубу, як, наприклад: музичний вечір «Дружба руйнує кордони», музична вітальня «Сучасна українська та китайська музика», конкурс «Мудрість народу – дітям», джем-сейшн «Музика без домовленості». Позитивну динаміку в змінах рівнів сформованості показників поведінкового критерію забезпечили, наприклад: тренінгові заняття «Дорога до себе хвилями музики», «Якого кольору музика толерантності» та дискусії: «Стиль музики і стиль життя», «Чи може існувати суспільство без толерантності – так чи ні?». Формуванню показників етнічної толерантності сприяло використання як методів музичного виховання (виконання, вокалізації, інтерпретації, аранжування, створення художнього контексту), так і загальнопедагогічних методів (інформаційно-пошукового, формування свідомості, стимулювання, гри).

5. Аналіз повторної оцінки результатів роботи щодо виховання етнічної толерантності студентів засвідчив, що завдяки впровадженню змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів засобами музичного клубу наявні помітні зміни в рівнях показників вихованості етнічної толерантності студентів контрольних та експериментальних груп. Найбільш значущі результати виховання етнічної толерантності студентів ЕГ було отримано за такими показниками: «усвідомлення значущості етнічної толерантності», «задоволеність від характеру, змісту взаємодії з представниками інших етнічних груп», «наявність у студентів позитивного досвіду поліетнічної взаємодії». Загальна позитивна динаміка за всіма критеріями та рівнями для ЕГ становить 22,35% (57 осіб), для порівняння у КГ 5,79% (15 осіб).

Проблема виховання етнічної толерантності студентів не вичерпується проведенням дисертаційним дослідженням. *Перспективними напрямками* дослідження порушеної проблеми можуть стати: виявлення педагогічних умов організації соціально-виховної роботи з розвитку етнічної толерантності студентів в умовах соціокультурного середовища великого міста; обґрунтування змісту та форм підготовки організаторів соціально-виховної роботи до діяльності за напрямом виховання етнічної толерантності молоді; визначення рівня сформованості у студентів різних видів толерантності (релігійної, гендерної) тощо.

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Чжан Сяосін Змістовно-технологічне забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів: метод. реком. для організаторів соціально-

виховної роботи з дітьми та молоддю / за заг. ред. Р. Х. Вайноли. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 119 с.

2. Чжан С. Методи формування етнічної толерантності студентської молоді // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. Вип. 22. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С.103-109.

3. Чжан С. Виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. Вип. 23. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017 р. С.119-125.

4. Чжан С. Змістовно-технологічне забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів // Педагогічний процес: теорія і практика. Випуск 2 (57). Київ : Едельвейс, 2017. С.130-133.

5. Чжан С. Характеристика впровадження змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів у діяльності музичного клубу // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2017. Вип.21. Кн.2. С.323-332.

6. Zhang Xiaoxing. Ethnic tolerance formation of students on the principles of multiculturalism // The Modern Higher Education Review. International journal. Kyiv : Borys Grinchenko Kyiv University, 2016. P. 141-148.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Чжан С. Етнічна толерантність особистості в ракурсі сучасної полікультурної освіти // Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика : матеріали І Міжнар. науково-практ. конф., 14 квітня 2016 р., м. Луцьк, Луцький педагогічний коледж, 2016. С.293-296.

8. Чжан С. Формування етнічної толерантності студентської молоді у соціально-виховному середовищі // International Scientific Conference: Current issues and problems of social sciences : Conference Proceedings, 2016, June 28-30. Republic of Poland, Kielce : Holy Cross University. P. 45-48.

9. Чжан Сяосін. Змістові складові музичного виховання в умовах музичного клубу // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : матеріали звітно-наукової конф. викладачів, аспірантів, докторантів і студентів Факультету соц.-психол. наук та управління / гол. ред. В.Б. Євтух. Вип.3. Київ : Інтерсервіс, 2017. С.75-79.

10. Чжан Сяосін. Полікультурність як основа формування етнічної толерантності // Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 червня 2017 р.). Київ : Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Терен, 2017. С.386-390. Електронний варіант доступний на: <http://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/EUROPEAN-STUDIES-IN-UKRAINE.pdf>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. Чжан С., Вайнола Р.Х. Формування етнічної толерантності студентської молоді в системі виховної роботи вищого навчального закладу // Актуальні питання

гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич : Посвіт, 2016. Вип.15. С. 271-277.

АНОТАЦІЇ

Чжан Сяосін. Виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова МОН України, Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу. Обґрунтовано сутність, чинники та особливості виховання етнічної толерантності студентів засобами клубної діяльності. Визначено критерії вихованості етнічної толерантності студентів (когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінковий), відповідні показники та рівні вихованості (мінімальний, середній, достатній). Надана характеристика напрямів діяльності музичного клубу щодо виховання етнічної толерантності студентів. Упроваджено змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів засобами діяльності музичного клубу.

Ключові слова: толерантність, етнічна толерантність, виховання етнічної толерантності, студенти, клуб, музичний клуб, змістовно-технологічне забезпечення.

Чжан Сяосин. Воспитание этнической толерантности студентов средствами деятельности музыкального клуба. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, МОН Украины, Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено проблеме воспитания этнической толерантности студентов средствами деятельности музыкального клуба. Обоснована сущность, факторы и особенности воспитания этнической толерантности студентов средствами клубной деятельности. Определены критерии оценки воспитанности этнической толерантности студентов (когнитивный, эмоционально-мотивационный, поведенческий), соответствующие показатели и уровни воспитанности (минимальный, средний, достаточный). Осуществлена характеристика направлений деятельности музыкального клуба по воспитанию этнической толерантности студентов. Внедрено содержательно-технологическое обеспечение воспитания этнической толерантности студентов средствами деятельности музыкального клуба.

Ключевые слова: толерантность, этническая толерантность, воспитание этнической толерантности, студенты, клуб, музыкальный клуб, содержательно-технологическое обеспечение.

Zhang Xiaoxing. Education of ethnic tolerance of students through the activities of the music club. – Manuscript.

Dissertation in support of candidature for pedagogical sciences degree in specialty 13.00.07 – Theory and Methods of Education. – Drahomanov National Pedagogical University, Department of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2018.

Dissertation research is sanctified to the problem of education of ethnic tolerance of students by facilities of club activity. Ethnic tolerance is defined as the kind of tolerance that is based on the principles of mutual understanding, solidarity and patience; it is described as a psychosocial trait of individuals expressed in their readiness for cooperation, partnership, cultural exchange, and respect for personal and social dignity of people from other ethnic groups. The fostering of ethnic tolerance is viewed as the formation of readiness in an individual to initiate contact and maintain further interaction with people from different national, ethnic or religious groups; the process of prevention and mitigation of intolerance in the attitude towards other nations or communities.

In research essence and factors of education of ethnic tolerance of students are reasonable in activity of higher educational establishment. Education of ethnic tolerance is examined as a process of warning and overcoming of displays of intolerance in attitudes toward the representatives of other nations or people, forming of readiness of personality to the contact and further co-operating with the people of other national, ethnic, religious independence.

Essence and features of education of ethnic tolerance of students are reasonable by facilities of club activity. Club certainly as multifunction recreation, in a civilized manner-elucidative organization or establishment the main task of that is providing of necessities of population in rich in content leisure, assistance to the self-education and creative realization of personality. Potential and features of education of ethnic tolerance of students are educed by facilities of activity of musical club. Semantic and quantitative (scale from 0 to 18) description of levels of breeding of ethnic tolerance of students (sufficient, middle, minimum) is given. Defects are educed in the modern state of educator work of higher educational establishments after direction of breeding of ethnic tolerance of students. The estimation of levels of education of ethnic tolerance of students is carried out on the first stage of experiment allowed to draw conclusion, that: the same time indexes of ethnic tolerance, that were formed at sufficient level showed up in small part of students (less than 20%).

Effectiveness of the content-technological providing of education of ethnic tolerance of students is tested by facilities of musical club. To the structure of the content-technological providing of education of ethnic tolerance of students the semantic entered facilities of activity of musical club of this providing and technological to composition. By basic semantic directions of activity on education of ethnic tolerance of students it was certain: development of the emotional experiencing, forming of aesthetic perception of the world and bringing in to musical activity. The technological providing is described as totality of methods, forms, receptions and facilities of educator work from education of ethnic tolerance of students. On education of ethnic tolerance of students a student musical club is select the basic complex form of experimental work. A student musical club is select as a form of educator work that will be able to integrate the system of educator

influences (musical, artistic-estetically, moral education) sent to confession of value of ethnic tolerance as personality formation and forming of skills and abilities of tolerant behavior.

With the aim of education ethnic of tolerance of students during employments of musical club "Through music to the world" it was conducted: lectures ("Music connects people", "Shedrick" in the different countries of the world" etc.), musical evenings ("Friendship destroys borders", "Music of hearts"), musical living rooms ("Modern Ukrainian and China music", A "lullaby is the world music" etc.), training sessions ("A road is to itself on the waves of music", "Tolerance: that it"? "What color is the music of tolerance"? etc.), contests ("Wisdom of people – for children", "Musical connoisseur"), jam-session "Music without an agreement", conversation ("As friendship begins", "We are all different – we are all equal"!) and discussion ("Music style and lifestyle", "Will tolerance increase your personal growth?" etc.).

The estimation of data of experiment proved that due to introduction of the content-technological providing of process of education of ethnic tolerance of students facilities of musical club are noticeable changes in the levels of indexes of breeding of ethnic tolerance of students of control and experimental groups. The most noticeable results of education of ethnic tolerance of students of EG were got on such indexes: "realization of meaningfulness of ethnic tolerance", "satisfaction from character, to maintenance of co-operating with the representatives of other ethnic groups", "presence for the students of positive experience of poliethnic cooperation". It is marked that the general positive dynamics of breeding of ethnic tolerance of students on all criteria and levels for EG presents 22,35%, for comparison in KG 5,79%.

The author proposes further areas of research into the raised issue, including social and educational efforts aimed at fostering ethnic tolerance in students living in the sociocultural environment of a big city; professional training in fostering ethnic tolerance in young people for providers of social and educational work; improving the students' readiness for tackling other kinds of intolerance.

Keywords: tolerance, ethnic tolerance, education of ethnic tolerance, students, club, musical club, content-technological providing.